

Asmundr omkastar i U 1149 ordningen mellan de två sista runorna i sitt namn: *osmunrt*. Samma egendomlighet kan iakttagas i flera av hans ristningar: U 859, 969, 981, 986, 998, 1149 samt L 1049 Söderby (Gävle). Omkastningen är alltså nästan lika vanlig som det korrekta. Magnus Olsen söker förklara felristningen med antagandet, att Åsmund var ordblind: »I hans innskrifter er der dessuten en lang rekke av andre 'ortografiske' besynderligheter ... At Åsmundr var en stor kunstnerbegavelse, utelukker ikke at han kan ha været 'ordblind'; det er kjent nok at kunstnerisk begavelse og ordblindhet ofte er forent i samme person» (*Fornvännen* 1953, s. 328).

U 1149 hör till Åsmunds förnämsta verk och visar många för denne mästare karakteristiska drag.

1150. Gårdskär, Västerboda, Älvkarleby sn.

Pl. 128.

Litteratur: O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 2, s. 193; J. A. Tranberg, De paroecia Elfkarlebyensi (1838), s. 4; Gefle Dagblad den 21/7 1922; A. N. Sandén, Älvkarleby, En hembygdsbeskrivning (1923), s. 10, 25; E. Willner, Skrivelse till Vitterhetsakademien den 22/6 och den 19/8 1926 (ATA); Skrivelse från Vitterhetsakademien till E. Willner den 25/6 1926; K. A. Gustawsson och E. Bellander, Inventering av fasta fornlämningar i Älvkarleby socken 1928 (ATA); S. B. F. Jansson, Runinskriftsinventering i Uppsala län 1942 (ATA).

Äldre avbildningar: Willner, foto 1926 (ATA); K. A. Gustawsson, foto 1928 (ATA).

Den fragmentariskt bevarade stenen står rest 6 m. N om landsvägen genom Gårdskär, 50 m. SSV om skogvaktarbostället, 15 m. Ö om vägskalet vid vägen till skolan. Platsen är utmärkt på Ekonomiska kartbladet »Gårdskär» (1955).

Den äldsta kända uppgiften om U 1150 lämnar O. Celsius. I *Svenska runstenar* antecknar han den 9/9 1728, att »Petr. Enagrius¹ warit där [=vid Gårdskär] att efftersee. Men funnit allenast en liten sten wid Västerboda, heel släät, ingen runeskrift där at see och finna, allenast någre ränder omkring wid kanterna. Men uthan någre bokstäwer.» Hundra år senare nämnes stenen i J. A. Tranbergs dissertation *De paroecia Elfkarlebyensi*: »Præterea in vico Westerboda lapis Runicus, dimidia parte in terra demersus, reperitur, sed litteræ ætate aut manibus protervis læsæ discerni non ultra possunt.»

I en uppsats om fornminnen i Älvkarleby (i *Gefle Dagblad* 21/7 1922) skriver fornminnesvårdaren Ejnar Willner: »Den enda inom socknen kända runstenen finnes i Gårdskär. Fornminnesföreningen ämnar föranstalta om att den flyttas något från allmänna vägen. Där den nu står händer ofta att den skadas av åkdon.» A. N. Sandén nämner också U 1150 i sin hembygdsbeskrivning 1923: »I byn Västerboda i Gårdskär finnes en mindre runsten, som emellertid är så illa medfaren, att endast några slingor numera kunna urskiljas på den, medan runorna nästan alla äro utplånade.» År 1926 skriver Willner till Vitterhetsakademien: »Härmed får jag värdsamt meddela, att en s. k. runsten belägen vid byn Västerboda i Älvkarleby socken genom breddning av vägen genom Västerboda by kommer att ligga inom vägbanan varför den bör för att ej ytterligare skadas flyttas omkring 3 meter i nordlig riktning ... Flyttningen är på grund av stenens ringa storlek lätt att verkställa. Om ej omedelbar åtgärd kan vidtagas, kanske undertecknad finge i uppdrag att flytta densamma 3 meter i nordlig riktning för att stenen ej skall skadas av väghyvlar och dylikt ... Stenen har troligen aldrig från början varit rest på denna plats, endast delförd.» Tillstånd till förflyttningen gavs, och U 1150 »flyttades den 29 juni 1926 4 meter i rätt nordlig riktning från den plats som den förut innehade alldeles intill vägkanten. Flyttningen verkställdes av skogvaktaren Frans Eliasson i Gårdskär samt andra hjälpsamma och intreserade personer utan kostnad. Vid stenens flyttning användes samma underlag som förut samt plaserades bakom

¹ Pehr Enagrius (1703–1757) var son till kyrkoherden i Älvkarleby.

runstenen större stenblock, så att den nu är säkert stöttad.» Willner meddelar vidare, att stenen »enligt en äldre persons berättelse . . . fordom stått i en åker ungefär 20 meter nordväst om sin nuvarande plats. Någon tillförlitlig uppgift är det knappast. I en år 1838 av J. A. Tranberg utgiven akademisk avhandling om Älvkarleby nämner han denna runsten såsom stående nedsjunken vid vägen till Västerboda, eller på den plats som stenen hade före den nu verkställda flyttningen.» Vid fornminnesinventeringen år 1928 anges platsen på följande sätt: »15 m. NO om vägskelet mellan landsvägen Östanå—Gårdskär och vägen, som från Västerboda går åt SO till skolhuset, 3,5 m. N om landsvägen.» Stenen beskrives sålunda: »Avslagen. Blott övre delen kvar. Orienterad Ö—V. Vilar på en annan flat sten och stödes på baksidan av flera stenar. Någon tydlig runskrift går ej nu att urskilja. Blott ett par otydliga runor på västra sidan av stenen kunna upptäckas. F. ö. blott slingor, även dessa osammanhängande . . . Runstenen bär flera märken efter slag, sannolikt förorsakade genom att stenar kastats på densamma.» Vid runinskriftsinventeringen 1942 stod stenen kvar på samma plats.

Rödgrå granit. Höjd 0,80 m., bredd 0,90 m. Det bevarade stycket utgör stenens övre del. Ristningsytan är hårt sliten, varför linjerna äro mycket grunda. Utan tvivel är ristningen utförd av en ovan person. Inga spår av runor kunna upptäckas på den bevarade delen av stenen. Några runor ha av allt att döma aldrig funnits på detta stycke, vilket torde visa, att stenen, även då den var hel, endast har burit ornament. Klumpigheten och osäkerheten i linjeföringen är påfallande.

Rörbacka, Älvkarleby sn.

I *Gefle Dagblad* den 21/7 1922 omtalar E. Willner, att nybyggaren på Rörbacka »förra året vid plöjning i åkern påträffat en sten å vilken fanns en del streck och kors inhuggna. Denna sten hade emellertid använts vid cementering av en källare som byggts på platsen.» Willner frågar sig: »Var det måne en runsten, som på detta sätt för alltid spolierats?» Någon annan uppgift om en runsten vid Rörbacka har icke kunnat erhållas.